

N° 540.

**BULGARIE
ET ROYAUME DES SERBES,
CROATES ET SLOVÈNES**

Protocole final réglant certaines questions d'ordre financier et juridique, signé à Sofia le 26 novembre 1923.

**BULGARIA AND
KINGDOM OF THE SERBS,
CROATS AND SLOVENES**

Final Protocol for the settlement of certain questions of a financial and juridical nature, signed at Sofia, November 26, 1923.

TEXTE BULGARE. — BULGARIAN TEXT.

No. 540. — ЗАКЛЮЧИТЕЛЕНЪ ПРОТОКОЛЪ.

*Textes officiels bulgare et serbo-croate communiqué par le Chargé d'Affaires de Bulgarie à Berne.
L'enregistrement de ce protocole a eu lieu le 17 décembre 1923.*

Въ момента, когато пълномощниците на ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ и на КРАЛСТВОТО на СЪРБИТЪ, ХЪРВАТИТЪ и СЛОВЕНЦИТЪ подписватъ конвенциитъ за предаване престъпници, за сѣдебна помощ и за безплатно лѣкуване на бедни болни.

Членоветъ на Смѣсената Комисия на Царство България и на Кралството на Сърбитъ, Хърватитъ и Словенцитъ изявяватъ, че въз основа на пълномощията на своитъ правительства, постигнаха пълно съгласие по въпроса за изплащане на реквизициитъ и изземванията, извършени отъ българскитъ окупационни власти презъ войната на територията на Кралство Сърбия, съгласие, изразено въ следнитъ решения, които ще важатъ и ще иматъ сѣщата сила както и самитъ конвенции :

1. Срещу реквизициитъ и изземванята Царство България се задължава да изплати на Кралството на Сърбитъ, Хърватитъ и Словенцитъ една глобална сума отъ триста милиона (300,000,000) лева, по курса четири и деветдесетъ (4.90) златни франка за сто (100) лева, като се смѣта единъ (1) доларъ — петъ и осемнадесетъ (5.18/златни франка).

Отъ тѣзи триста милиона лева ще се плати въ пари половината, т. е. сто петдесетъ милиона (150,000,000) лева и то въ четири срока, а именно :

На първи май хилядо деветстотинъ двадесетъ и четвърта година (1 май 1924 г.) — тридесетъ милиона (30,000,000), лева, т. е. единъ милионъ четирисотинъ седемдесетъ хиляди (1,470,000) златни франка.

На първи май хилядо деветстотинъ двадесетъ пета година (1 май 1925 г.) четиридесетъ милиона (40,000,000) лева, т. е. единъ милионъ деветстотинъ шестдесетъ хиляди (1,960,000) златни франка.

На първи май хилядо деветстотинъ двадесетъ шеста година (1 май 1926 г.) четиридесетъ милиона (40,000,000) лева т. е. единъ милионъ деветстотинъ шестдесетъ хиляди (1,960,000) златни франка.

На първи май хилядо деветстотинъ двадесетъ седма г. (1 май 1927 г.) четиридесетъ милиона (40,000,000) лева т. е. единъ милионъ деветстотинъ шестдесетъ хиляди (1,960,000) златни франка.

За платкитъ, които ще се извършатъ въ горнитъ срокове ще се издадатъ веднага на Министерството на Финанситъ на Кралството на Сърбитъ, Хърватитъ и Словенцитъ бонове въ златни франкове, гарантирани отъ Българската Народна Банка. Плащането ще се извършва въ следнитъ дивизи : Нью-Йоркъ, Амстердамъ, Лондонъ или Парижъ.

Другата половина на сумата отъ 300,000,000 лева ще се даде въ натура и то :

2. Зърнени храни ще се дадатъ за седемдесетъ и петъ милиона (75,000,000) лева или за три милиона шестотинъ седемдесетъ петъ хиляди (3,675,000) златни франка — и то : пшеница за тридесетъ милиона (30,000,000) лева или единъ милионъ четирисотинъ седемдесетъ хиляди (1,470,000) златни франка, а царевича за четиридесетъ и петъ милиона (45,000,000) лева или два милиона двестъ и петъ хиляди (2,205,000) златни франка.

Пшеницата ще бѣде здрава, суха, безъ главния, безъ миризма, сръдно българско качество, сръдна тежина седемдесетъ и петъ (75) килограма на хектолитъръ, съ най-много три на сто (3%) примѣсь.

Царевичата ще бѣде здрава, суха и жълта.

Пшеницата ще бѣде предадена до месецъ юни хилядо деветстотинъ двадесетъ четвърта (1924) година.

Царевичата ще бѣде предадена на два пѣти, въ две еднакви количества до месецъ априлъ хилядо деветстотинъ двадесетъ четвърта (1924) година и до месецъ априлъ хилядо деветстотинъ двадесетъ пета (1925) година.

Износа на зърненитъ храни ще бѣде освободенъ отъ митнически и всички други такси. Зърненитъ храни ще се доставятъ на параходъ въ Бургазъ или Варна.

TEXTES SERBO-CROATE. — SERB-CROAT TEXT.

No. 540. — ЗАКЉУЧНИ ПРОТОКОЛ.

*Bulgarian and Serb-Croat official texts communicated by the Bulgarian Chargé d'Affaires at Bern e.
The registration of this Protocol took place December 17, 1923.*

У тренутку када пуномоћници Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Бугарске потписују конвенције о издавању криваца, о правној помоћи и о бесплатном лечењу сиромашних болесника,

Чланови Мешовите Комисије Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Бугарске изјављују, да су, на основу овлашћења својих влада, постигли у питању накнаде за реквизиције и узапћења вршена од стране бугарских окупационих власти у рату на територији Краљевине Србије потпуну сагласност у следећим одлукама, које ће имати исту важност и силу као и саме конвенције :

1) На име реквизиција и узапћења Краљевина Бугарска се обавезује да исплати Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца једну глобалну суму од три стотине милиона (300,000.000) лева, по курсу четири и деведесет (4,90) златних франана за сто (100) лева, рачунајући један (1) долар — пет и осамнаест (5,18) златних франана.

Од тих три стотине милиона лева у новцу ће се исплатити половина, т.ј. сто педесет милиона (150,000.000 —) лева и то у четири рона :

Првог маја хиљаду девет стотина двадесет и четврте године (1. маја 1924. г.) тридесет милиона (30,000.000.—) лева, т.ј. један милион четири стотине седамдесет хиљада (1,470.000.—) златних франана.

Првога маја хиљаду девет стотина двадесет и пете (1. маја 1925. г.) четрдесет милиона (40,000.000.—) лева, т.ј. један милион девет стотина шездесет хиљада (1,960.000.—) златних франана.

Првог маја хиљаду девет стотина двадесет и шесте године (1. маја 1926. г.) четрдесет милиона (40,000.000.—) лева, т.ј. један милион девет стотина шездесет хиљада (1,960.000.—) златних франана.

Првог маја хиљаду девет стотина двадесет и седме године (1. маја 1927. г.) четрдесет милиона лева, т.ј. један милион девет стотина шездесет хиљада (1,950.000.—) златних франана.

За све исплате у горњим роковима издаће се одмах Министарству Финансија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца бонови у златним францима гарантовани од Бугарске Народне Ванке. Плаћање ће бити у девизима следећим : Њујорк, Амстердам, Лондон или Париз.

Друга половина суме од 300,000.000 лева даће се у натури и то :

2) Цереалија ће се дати за седамдесет пет милиона (75,000.000.—) лева или за три милиона шест стотина седамдесет пет хиљада (3,675.000.—) златних франана, — и то : пшеница за тридесет милиона (30,000.000.—) лева или један милион четири стотине седамдесет хиљада (1,470.000.—) златних франана, а кукуруза за четрдесет пет (45,000.000.—) милиона лева или два милиона две стотине пет хиљада златних франана.

Пшеница ће бити здрава, сува, без главнице, без мириса, средњи бугарски квалитет, средња тежина седамдесет и пет (75) килограма по хектолитру, са највише три по сто 3% уродице.

Кукуруз ће бити здрав, сув и жут.

Пшеница се има испоручити до месеца јуна хиљаду девет стотина двадесет четврте (1924.) године.

Кукуруз се има испоручити у два маха, у две једнаке количине : до месеца априла хиљаду девет стотина двадесет и четврте (1924) године и месеца априла хиљаду девет стотина двадесет и пет (1925) године.

Извоз царелија биће ослобођен од царинских и свих других такса. Царелије ће бити стављене у лађе у Бургасу или Варни.

¹ TRADUCTION.

No. 540. — PROTOCOLE FINAL DRESSÉ PAR LA BULGARIE ET LE ROYAUME DES SERBES, CROATES ET SLOVÈNES, RÉGLANT CERTAINES QUESTIONS D'ORDRE FINANCIER ET JURIDIQUE, SIGNÉ A SOFIA LE 26 NOVEMBRE 1923.

PROTOCOLE FINAL.

Au moment où les Plénipotentiaires du ROYAUME DE BULGARIE ET DU ROYAUME DES SERBES, CROATES ET SLOVÈNES signent les Conventions d'extradition, d'Assistance judiciaire et pour le traitement médical gratuit des malades indigents,

les membres de la Commission mixte du Royaume de Bulgarie et du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes déclarent que, en vertu des pleins pouvoirs qu'ils tiennent de leurs Gouvernements, et tout en travaillant à l'élaboration des Conventions susmentionnées, ils se sont en outre mis d'accord sur plusieurs points et ont adopté les décisions suivantes, qui auront la même validité que les Conventions ci-dessus :

1. Concernant la question des restitutions des objets et des valeurs enlevées en Serbie pendant la guerre, le Royaume de Bulgarie proroge de deux mois, à dater de la signature du présent protocole, le délai prévu à l'article 125 du Traité de Neuilly pour réclamer et découvrir ces objets et valeurs, sous réserve des mêmes conditions, qui sont stipulées à l'article 125, — et s'engage à transmettre dans un mois, à compter de la date de la signature du présent protocole, les listes des objets enlevés en Serbie pendant l'occupation et vendus aux enchères, ainsi que les listes des dépôts faits par des sujets serbes à la Banque Nationale de Bulgarie, pendant l'occupation.

2. Le Gouvernement du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes consent à faire lever le séquestre des biens appartenant aux sujets bulgares, biens qui se trouvent dans le territoire du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, et à faire restituer ces biens à leurs propriétaires ou aux fondés de pouvoir de ces derniers.

3. Le Royaume de Bulgarie s'engage à payer aux sujets du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes 50% du prix actuel de leurs biens qui ont été expropriés, en Bulgarie, en raison de la loi sur la propriété foncière de travail. Le prix actuel de chaque propriété sera fixé par décisions d'experts. Ces experts, au nombre de trois, seront désignés l'un par l'autorité bulgare compétente, l'autre par le propriétaire du bien ; les deux experts ainsi désignés en éliront un troisième, qui sera aussi le président. Au cas où les deux premiers experts n'auront pas pu se mettre d'accord sur le choix du troisième, celui-ci sera nommé, d'un commun accord, par le Ministère des Affaires étrangères et la Légation du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes à Sofia. Les frais occasionnés par les travaux des experts seront à la charge du propriétaire.

L'estimation des biens en question doit avoir lieu jusqu'au 1er avril 1924. Les sommes fixées seront payées en lévas, en deux moitiés au cours des deux années budgétaires suivantes de 1924-1925 et 1925-1926.

¹ Communiquée par le Chargé d'Affaires de Bulgarie à Berne.

¹ Communicated by the Bulgarian Chargé d'Affaires at Berne.

¹ TRANSLATION.

No. 540. — FINAL PROTOCOL DRAWN UP BY BULGARIA AND THE KINGDOM OF THE SERBS, CROATS AND SLOVENES FOR THE SETTLEMENT OF CERTAIN QUESTIONS OF A FINANCIAL AND JURIDICAL NATURE, SIGNED AT SOFIA, NOVEMBER 26, 1923.

FINAL PROTOCOL.

On the occasion of the signing by the Plenipotentiaries of the KINGDOM OF BULGARIA and of the KINGDOM OF THE SERBS, CROATS AND SLOVENES of the Conventions on Extradition, Legal Assistance and Free Medical Treatment for indigent patients,

the members of the Mixed Commission set up by the Kingdom of Bulgaria and the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes declare that, in virtue of the full powers accorded to them by their Governments and without prejudice to the work of drawing up the above Conventions, they have also reached agreement on several questions and have adopted the following decisions, which shall possess the same force as the above Conventions :

(1) As regards the question of the restitution of objects and securities taken in Serbia during the war, the Kingdom of Bulgaria prolongs for two months from the date on which the present Protocol is signed the time-limit laid down in Article 125 of the Treaty of Neuilly for the claiming and discovery of these objects and securities, under the same reservations as are set forth in Article 125, and undertakes to transmit within one month from the date of the signature of the present Protocol the lists of objects taken in Serbia during the occupation and sold by action, together with the lists of the deposits made by Serbian subjects in the National Bank of Bulgaria during the occupation.

(2) The Government of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes consents to rescind the orders for the sequestration of property belonging to Bulgarian subjects situated within the territory of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes, and to cause such property to be restored to the owners or their legal representatives.

(3) The Kingdom of Bulgaria undertakes to pay the subjects of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes 50 per cent of the present value of their property in Bulgaria from which they have been expropriated under the Exploitable Landed Property Law. The present value of each estate shall be fixed by experts. Of these experts, who shall be three in number, one shall be appointed by the Bulgarian authorities concerned and another by the owner of the property ; the two experts thus designated shall elect a third, who shall be chairman. If the two first experts cannot agree on the choice of the third, the latter shall be appointed by agreement between the Ministry for Foreign Affairs and the Serb-Croat-Slovene Legation at Sofia. Any expenses occasioned by the work of these experts shall be borne by the owner.

The value of the property in question must be assessed before April 1, 1924. The sums fixed shall be paid in levas in two equal instalments during the two following budgetary years (1924/1925 and 1925/1926).

¹ Traduit par le Secretariat de la Société des Nations.

¹ Translated by the Secretariat of the League of Nations.

Buildings belonging to Serb-Croat-Slovene nationals, which have been expropriated in Bulgaria after the war under the Law for the Expropriation of Buildings for State, Provincial and Communal Purposes, shall be restored to their owners within four months from the date on which the present Protocol is signed.

(4) Whenever in the future obligations of the Bulgarian 4½% 1909 State Loan have to be redeemed or dividend warrants paid, Bulgaria undertakes to calculate the nominal leva at fourteen (14) gold centimes, if the holders of the dividend warrants or obligations in question are Serb-Croat-Slovene nationals. Payment will be effected under the same conditions as have hitherto governed the payment of the above dividend warrants and obligations in dinars instead of levas.

(5) The Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes will in the future accord still further facilities for the return to its territory of persons who have emigrated, and it will accord them more liberal treatment in respect of permission to return to their homes (places of birth), on condition that they undertake to be loyal citizens and that they conform in every respect to the laws of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes.

(6) Until the question of double nationality has been settled, the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes will consider all persons who emigrated to Bulgaria after the Peace of Bukarest of 1913 as Serb-Croat-Slovene subjects, unless they have entered the public service in Bulgaria and have taken an oath of fidelity to the Bulgarian State. Persons who emigrated to Bulgaria definitively before the Peace of Bukarest of 1913 will be treated by the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes as Bulgarian nationals.

(7) The Government of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes will instruct the Serb-Croat-Slovene Customs authorities to adopt a more lenient attitude towards Bulgarian nationals travelling through the territory of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes in possession of securities, and particularly towards such of the latter as may be illiterate.

(8) In order to meet any claims advanced by private persons, nationals of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes, the Kingdom of Bulgaria will set apart the sum of four million, five hundred thousand levas (4,500,000 levas), the conditions of distribution and the manner of payment of which were determined at the meeting of the Mixed Commission on November 22, 1923.

(9) As regards the various private claims advanced by Bulgaria and set out in the memorandum forwarded to the Serb-Croat-Slovene Delegation in Letter No. 4, dated November 19, 1923, by the Bulgarian Delegation, the Serb-Croat-Slovene Delegation declared that :

- (a) As regards the objects and securities belonging to Bulgarian nationals which were left during the war in Serbian territory, the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes will cause investigations to be made within a period of two months and will settle all cases which may be brought to its notice in a spirit of the utmost good-will. Any compensation granted in these cases shall constitute a set-off against compensation owed by the Kingdom of Bulgaria to the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes. Serb-Croat-Slovene State obligations (loan stock certificates) at present under sequester as being the property of Bulgarian subjects shall be released from sequester in conformity with paragraph 2.
- (b) As regards limitrophe property on either side of the frontier, the status of which is regulated by the Nish Agreement, the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes will institute an enquiry into each case set out in the memorandum of the Bulgarian Delegation of November 19, seek out the guilty persons and sentence them to pay compensation to the owners who have suffered loss.
- (c) The claim by the Bulgarian Postal, Telegraph and Telephone Administration will be investigated with the utmost good-will.

(d) The Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes will restore to the Bulgarian nationals enumerated in the memorandum of November 19, 50 per cent. of the sums which the Customs authorities confiscated from them, as being contraband, when they travelled through Serb-Croat-Slovene territory.

(10) The Mixed Commission expresses a hope that mutual facilities will be accorded to the frontier population when seeking to recover live-stock which has crossed the frontier.

The present Protocol, which shall be considered as having been approved by the High Contracting Parties without any further ratification, has been drawn up in duplicate and shall come into force immediately after signature.

SOFIA, November 26, 1923.

For Bulgaria :
Dr. I. FADENHEHT.
AN. D. KARAGOZOV.
J. ILIEV.
D. CHICHMANOV.

For the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes :
Dr. MILETA NOVAKOVITCH.
SIV. K. KACHKOVITCH.
Dr. DOUCHAN PÉITCH.
MIL. A. MILTCHITCH.
K. DINTCHITCH.
